

УПОВНОВАЖЕНИЙ Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство юстиції України

Офіс Генерального прокурора
(до відома)

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини»)

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України,

виконанням функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено грубі порушення прав людини у діяльності державної установи «Менська виправна колонія (№ 91)» (далі – ВК, установа), у якій на час відвідування НПМ утримувались 329 засуджених.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

Під час здійснення 24 квітня 2024 року відвідування групою НПМ установи встановлено, що незважаючи на те, що Європейський комітет із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – КЗК) постійно наголошує у своїх доповідях на необхідність боротьби із негативним впливом неформальної тюремної ієрархії, групою НПМ встановлено існуючу в установі практику дискримінації, сегрегації та стигматизації засуджених, що виражається у належності останніх до особливо вразливої категорії. Зазначеній категорії засуджених не створено умови для реалізації їх рівних прав у порівнянні з іншими утримуваними.

На цих осіб покладається обов'язок виконання усієї «брудної» роботи, зокрема, такої, як прибирання вбиралень, вони постійно зазнають утисків та насмішок з боку інших засуджених тощо.

Так, під час здійснення відвідування групою НПМ у житловому приміщенні № 4 відділення соціально-психологічної служби (далі – відділення СПС) виявлено засуджених, які відносяться до зазначеної вище категорії. Особливо вразлива категорія засуджених проживає у житловому приміщенні, яке

перебуває у незадовільному санітарно-гігієнічному стані та потребує проведення ремонту.

Зазначене можна розцінювати як катування, а саме спричинення морального страждання, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду за мовчазної згоди посадових осіб установи відповідно до статті 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Окрім цього, вказане вище порушення було приводом до подання заяв до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ).

Так, у справі «С.П. та інші проти Росії» (CASE OF S.P. AND OTHERS v. RUSSIA) (заяви № 36463/11 та 10 інших від 02.08.2023), йдеться про стигматизацію, сегрегацію засуджених, у тому числі щодо тримання їх в окремих житлових приміщеннях з неналежними умовами утримування в місцях несвободи, їх харчування за окремим столом, утиски з боку інших засуджених.

За цих підстав ЄСПЛ постановив, що мало місце порушення вимог статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

Частиною 1 статті 115 КВК України, правилом 10 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями та пунктом 18.1 Європейських пенітенціарних правил (далі – ЄПП) передбачено, що норма жилої площі на одного засудженого не може бути меншою 4 м².

Так, на момент відвідування у приміщенні камерного типу № 2, яке розраховане на 4-х осіб, загальна площа складала 14,6 м², тобто фактична площа на одного засудженого становить 3,6 м².

У пункті 13 доповіді КЗК зазначено, що проблема із переповненням житлових приміщень призводить до негігієнічних умов, постійної відсутності приватності, перезавантаження медичних служб та інфраструктури установи.

Окрім цього, така ситуація виступає приводом до подання чергових заяв проти України до ЄСПЛ.

Так, у справах «Яковенко проти України» (Yakovenko v. Ukraine) (заява № 15825/06 від 26.04.2006) та «Кулік проти України» (Kulik v. Ukraine) (заява № 34515/04 від 04.09.2004) зазначено про неналежні умови утримування в місцях несвободи, а саме недостачу площі у житлових приміщеннях.

За цих підстав ЄСПЛ постановив, що у зв'язку з неналежними матеріально-побутовими умовами порушено статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

Обладнання дільниці слідчого ізолятора установи не відповідає стандартам поводження з в'язнями та умовам їх тримання за функціональним призначенням, суперечить вимогам Норм забезпечення меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення виправної колонії середнього рівня безпеки, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 № 1118/5 (далі – Норми забезпечення).

Під час вивчення стану обладнання сектору слідчого ізолятора установи встановлено недотримання вимог Норм забезпечення, що порушують права осіб, узятих під варту, на гідні умови тримання.

Для ув'язнених осіб у секторі не обладнано приміщення кабінету лікаря для амбулаторного прийому хворих, кімнати для зберігання особистих речей ув'язнених, комори для тимчасового зберігання брудних постільних речей, речового майна і спецодягу, перукарні, душової тощо.

Окрім цього штатною структурою установи, затвердженою наказом Міністерства юстиції України від 15.06.2022 № 2476/5, сектор для тримання осіб, узятих під варту, не забезпечений жодною штатною одиницею персоналу.

Крім того, під час відвідування житлових приміщень дільниці соціальної реабілітації, камерних приміщень установи та приміщень сектору максимального рівня безпеки для відбування покарання у звичайних жилих приміщеннях встановлено, що адміністрацією установи належні умови проживання для засуджених не забезпечуються.

Так, належний температурний режим в цих приміщеннях не дотримується, зокрема, в житловому приміщенні дільниці соціальної реабілітації (№ 6) він складав плюс 15,6 °С, у камері ДІЗО (№ 2) – плюс 15,8 °С, а в камері ПКТ (№ 2) – плюс 15,2 °С, що є нижче встановлених норм.

Зазначене суперечить вимогам пункту 1 розділу XXII ПВР УВП згідно з яким у холодну пору року температура в жилих приміщеннях установ виконання покарань підтримується на рівні не нижче плюс 18 °С.

Рівень вологості у окремих приміщеннях установи перевищує оптимальну норму вологості. Так, під час відвідування у житловому приміщенні відділення СПС (№ 3) та у житловому приміщенні (№ 6) дільниці соціальної реабілітації установи рівень вологості складав 69 % та 68 % (при оптимальному показнику 40 % - 60 %).

У порушення вимог пункту 1 статті 27 Закону України «Про систему громадського здоров'я» вищевикладене не забезпечує санітарно-епідемічного благополуччя засуджених та може призвести до поширення інфекційних захворювань, а також може сприяти виникненню у засуджених захворювань, які призводитимуть до загрози їх здоров'ю та життю.

У порушення вимог правила 22.5 ЄПП та Норм забезпечення камери ДІЗО (№ 1) та (№ 2), чотири камери ПКТ, коридор та житлове приміщення відділення СПС (№ 2), житлове приміщення відділення СПС (№ 3), а також одна камера для тримання осіб, узятих під варту, дільниці слідчого ізолятора установи не забезпечені баками для питної води ємністю 15 л з водорозбірним краном, кришкою, кухлем і тазом, у зв'язку із чим, засуджені та особи, узяті під варту, змушені вживати воду з централізованого водогону установи.

Крім того, з причини неналежного стану даху будівлі, де розташована їдальня, окремі приміщення цієї будівлі зазнали пошкодження. Як наслідок, у приміщеннях зазначених будівель спостерігається підвищена вологість, руйнування кроквяної системи дахів та стін, ураження їх грибком тощо.

Окремі камерні приміщення ДІЗО, обідня зала їдальні, а також п'ять житлових приміщень гуртожитку дільниці соціальної реабілітації тривалий час перебувають у незадовільному санітарно-гігієнічному стані та потребують проведення капітального ремонту. У ході спілкування з керівництвом установи встановлено, що напротязі тривалого часу вказані питання знаходяться поза увагою.

Під час відвідування приміщень їдальні установи виявлено чотирьох засуджених, у санітарні книжках яких сплили терміни чергових медичних оглядів.

В установі порушуються вимоги Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 (далі – Правила пожежної безпеки в Україні).

У відповідності до вимог пункту 2 розділу III Правил пожежної безпеки в Україні в установі дерев'яні елементи горищних покриттів (крокви, лати) будівель повинні оброблятися засобами вогнезахисту, які забезпечують відповідну вогнезахисну ефективність. Не менше одного разу на рік комісією установи має здійснюватися перевірка стану вогнезахисного покриття (просочення), за результатами якої складається акт перевірки технічного стану вогнезахисного покриття (просочення).

В ході спілкування з працівниками установи встановлено, що не приділяється достатньої уваги вимогам Правил пожежної безпеки в Україні, навіть не призначена особа відповідальна за утримання вогнезахисного покриття.

На підставі вищевикладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу установи, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення та недопущення у подальшому порушень, виявлених у діяльності державної установи «Менська виправна колонія (№ 91)», зокрема:

1.1. Проаналізувати виявлені порушення у діяльності державної установи «Менська виправна колонія (№ 91)» та розробити план заходів щодо їх усунення та недопущення у подальшому, копію якого направити Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини.

1.2. Вжити заходів щодо припинення та недопущення у подальшому практики дискримінації, сегрегації та стигматизації засуджених в установі.

1.3. Опрацювати питання та вжити заходів щодо забезпечення дотримання в установі встановленої норми площі з розрахунку на одного засудженого згідно вимог чинного законодавства.

1.4. Забезпечити постійний доступ засуджених до чистої питної води у відповідності до вимог національного законодавства та міжнародних стандартів.

1.5. Обладнати дільниці слідчого ізолятора установи у відповідності до вимог Норми забезпечення.

1.6. Вжити заходів щодо усунення виявлених порушень у частині дотримання правил гігієни і санітарії під час залучення до роботи засуджених на об'єктах харчування установи.

1.7. Забезпечити ведення належним чином службової документації.

1.8. Вжити заходів щодо усунення виявлених порушень у частині дотримання правил гігієни і санітарії під час залучення до робіт засуджених.

1.9. Вжити невідкладних заходів щодо усунення виявлених в установі порушень вимог Правил пожежної безпеки в Україні.

1.10. Вжити заходів щодо припинення та недопущення у подальшому порушень температурного режиму в житлових та камерних приміщеннях установи.

1.11. Під час щоденних інструктажів чергової зміни увагу працівників установи звертати на необхідність гуманного ставлення до засуджених.

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування державної установи «Менська виправна колонія (№ 91)» на 20 арк. в 1 прим.

**Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Куцопатрий Дмитро (050)-967-95-51

